

'Idioten'

af Kasper Rune

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Dansk, Mediefag og Samfundsfag
- **Niveau:** Gymnasiale uddannelser og folkeskoleuddannelsens ældste klasser
- **Overordnede temaer:** Social arv, Udkantsdanmark, mennesket og systemet, misforståelser, classesamfundet, misbrug, uddannelse, forældreskab, drømme, ulighed, socialrealisme
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

JACOB SKYGGEJERG SARAH JUEL WERNER

ALLE HAR LOV TIL AT DRØMME STORT

STRAY DOG DENMARK & ANTI FILM PRÆSENTERER

IDIOTEN

SKREVET OG INSTRUERET AF KASPER RUNE

STRAY DOG DENMARK & ANTI FILM PRÆSENTERER "IDIOTEN" MED
JACOB SKYGGEJERG SARAH JUEL WERNER MORTEN LUNDGAARD PERNILLE BERGENDORFF MORTEN KJÆR M.FL.
INSTRUKTØR KASPER RUNE MANUSKRIFT KASPER RUNE FOTOGRAF STROUD ROHDE PEARCE, DFF KLIPPER MARTIN FRIIS HANSEN
TONEMESTER TROELS FLØE KRISTENSEN & RUNE THUELUND KOMPONIST MONS NIKLAS SCHAK TRAILER DENNIZ GÖL BERTELSEN POST-PRODUKTION GEO POST VEST
PRODUCERET AF HENRIK UNDERBJERG MED STØTTE FRA DET DANSKE FILMINSTITUT, DEN VESTDANSKE FILMPULJE & DR

STRAY DOG
DENMARK

ANTI FILM

Den Vestdanske
Filmpulje

GEO POST

FILA

DR

ANGEL

Kort om undervisningsmaterialet

Undervisningsmaterialet til Kasper Runes 'Idioten' er rettet mod elever i gymnasiet samt folkeskolens ældste klasser. Den er oplagt at bruge i tværfaglige sammenhænge ved at kombinere dansk-, medie- og samfundsfaglige aspekter i analysen af filmens fortælling, iscenesættelse og budskaber. 'Idioten' er på mange måder en film, der er lige til at gå til, men der gemmer sig mange små facetter, der er med til at give filmen sit helt eget særpræg.

Bag om filmen

'Idioten', der uden sammenligning i øvrigt låner sin titel fra Fjodor Dostojevskijs romanklassiker af samme navn fra 1869, er en ny-socialrealistisk skildring af livet i dagens Danmark, som det ser ud fra marginen. Instruktør Kasper Rune, der spillefilmdebuterede med slackerfilmen 'Danmark' i 2017, placerer sig med sin tematisering af livet i Udkantsdanmark som en del af en samtidstendens inden for både film og litteratur, hvor spørgsmål om socialklasser, tilhørsforhold, social, økonomisk og kulturel kapital sættes under lup. Herhjemme ser vi det ikke mindst hos forfattere som Glenn Bech, der satte sidste års kulturelle dagsorden med manifestet 'Jeg anerkender ikke længere jeres autoritet', Morten Pape og Thomas Korsgaard, der alle insisterer på at give plads til egne erfaringer fra en udsat barndom i litteraturen. Internationalt har navne som franske Édouard Louis og vietnamesisk-amerikanske Ocean Vuong fortalt om, hvordan deres respektive opvækst med vold og fattigdom har determineret deres vej i livet. På film ses udkantstematikken for eksempel i Lisa Jespersens 'Hvor kragerne vender' (2021) og i Christian Bengtsons 'Krysantemum' (2022), der begge viser en dansk virkelighed langt fra den elite, vi er så vant til at se skildret på det store lærred.

I 'Idioten' bevæger vi også endnu et trin ned ad den social rangstige til et lille samfund i en ikke nærmere præciseret jysk provins, hvor Tobias (Jacob Skyggebjerg) og Cille (Sarah Juel Werner) venter deres første barn. Ingen af dem har et arbejde. Cille er på sygedagpenge, og Tobias, der er på kontanthjælp, har netop gennemført et ophold på en daghøjskole og drømmer nu om at blive skuespiller. Både i 'Danmark' og i 'Idioten' har Kasper Rune benyttet sig af en speciel og utraditionel metode. Han arbejder nemlig ikke med manuskript, men får sine – som oftest uprøvede – skuespillere til at arbejde med filmens handling på intense workshops for så at improvisere dialogen efterfølgende.

Kasper Rune lægger i forbindelse med filmens premiere ikke skjul på at have en politisk agenda. Han udtaler: "Da statsminister Mette Frederiksen i 2020 proklamerede at flere børn skal fjernes fra deres forældre, provokerede det mig en del. Dels var udsagnet totalitært og uden empati for segmentet af udsatte borgere. Det var også et hint af, hvad jeg opfatter som et tegn på velfærdsstatens begyndende kapitulation. I tidligere tider har politikere forsøgt at opretholde en fortælling om, at staten er til for borgeren, men udtalelser som denne vækker en tvivl om, hvorvidt vi er på vej ind i en ny fase af vestlig politik, der betyder mindre frihed for borgerne."

- Filmplakaten er ofte vores første møde med en film. Hvilket indtryk får vi af 'Idioten' ved kun at have set plakaten?
- Hvordan skal vi forstå filmens titel 'Idioten'? Er det entydigt hvem titlens idiot er?
- De fleste film har en undertitel, der skal tjene som yderligere appetitvækker for publikum. Undertitlen på 'Idioten' er 'Alle har lov til at drømme stort'. Hvordan skal undertitlen forstås sammen med selve titlen?

- Diskuter Kasper Runes udtalelse i fællesskab.

Handlingsreferat

Tobias og Cille står i en situation, som mange unge par vil kunne genkende. Cille venter deres første barn, og de skal snart giftes. Udgangspunktet i Kasper Runes anden spillefilm 'Idioten' er altså så identificerbart, at det overskrider kategorier som økonomi, etnicitet og geografi. Men Tobias og Cilles situation er alligevel speciel. For hverken Tobias eller Cille har noget arbejde, og de vordende forældre tilbringer tiden med at tale om den fremtid, der meget snart forandres.

I en af de første scener i 'Idioten' sidder Tobias iført sin signaturhættetrøje og joggingbukser i venteværelset på jobcentret, hvor han er blevet indkaldt til møde efter at have afsluttet den teaterhøjskole, han er blevet placeret på, for at kommunen kan se, at han er i stand til at møde på arbejde og overholde aftaler. Det har han kunnet, og Tobias har ikke bare været glad for højskolen, som er blevet afsluttet med en forestilling med ham i hovedrollen, han har også fundet ud af, at det er skuespiller, han gerne vil være. Ved siden af ham i det anonyme kommunale rum sidder en mand, der insisterer på at velsigne Tobias' dag, og de religiøse fraser får faktisk opmuntret Tobias. Men glæden varer kort, for jobkonsulenten lader det være helt klart, at det at drømme om at være skuespiller ikke på nogen måde er et alternativ til "at have et rigtigt arbejde".

Men Tobias drømmer videre, og Cille, der i filmens begyndelse er halvvejs i sin graviditet, drømmer støttende med, og lytter til sin kommende mand og hans uendelige snakke om alt mellem himmel og jord. De køber ind og spiser slik og toastbrød og drikker sodavand i litervis i deres brune køkken, hvor

opvasken hober sig op på alle vandrette flader. Når Tobias har drukket en øl for meget til at kunne sætte sig bag rettet, tager han til Cilles skepsis bare 10 armbøjninger for at få alkoholprocenten til at falde.

Det er dog ikke alle omkring ham, der er lige så støttende som Cille, og fortiden og de sociale rødder er som kviksand, der trækker dem begge ned. Hans storebror Anders (Morten Lundgaard) har ikke den fjerneste tiltro til sin lillebrors planer og taler konsekvent til ham som om den potentielt forestående fiasko allerede er en realitet. Til Tobias' polterabend, der foregår mellem bunker af grus med anseelige mængder alkohol, banker virkeligheden også på, da en af de gamle venner fortæller, at hans ekskæreste ikke vil lade ham se sine børn mere end to gange om måneden, hvor besøgene skal være under opsyn. Da Tobias er blevet sejlede beruset, tager de på stripkub, hvor han har åndsnærvær til at takke nej til den bane kokain, som Anders tilbyder ham.

Det ligner et vendepunkt. Cilles mave vokser, og bedst som Tobias tjekker om der er nyt fra kommunen om at blive tvunget i arbejde eller få frataget kontanthjælpen, klikker der en invitation til en casting i København ind. Tobias er henrykt, og selvom den ligger samme dag som Cilles 20-ugers-scanning, beslutter de sig for, at det er bedst, at han tager afsted. Anders kan køre Cille til hospitalet.

Men uden for deres lille boble er verden anderledes. Da Tobias står af metroen i København, farer han forvildet og forvirret rundt, og til selve castingen kommer han tydeligvis ikke med de rigtige svar, da han bliver spurgt, hvorfor han blev skuespiller. Instruktøren vil have ham til at blive mere personlig og konkret og konstaterer: "Al kunst udspringer jo fra smerte." Ude af stand til præcis at forstå denne anvisning fortæller Tobias om sin mormor, der døde, da han var ni år. "Hvis det kan bruges?" spørger

han søgende og er lige så *lost in translation*, som hvis casterholdet havde talt et andet sprog. For hvor Tobias kommer fra, taler man hverken om kunst eller smerte. Men da han sammen med en anden skuespiller skal gennemspille en scene med to brødre i krise, er han overbevisende i sin autenticitet. ”Det er det, vi leder efter,” siger instruktøren begejstret om Tobias’ ægthed, som om det autentiske ringer særligt rent i underklassen.

Meget bedre går det ikke for Cille, der er alene med scanningssygeplejersken, da Anders er ude at ryge. Hun er utilpas i den uvante rolle som kommende mor og svarer nervøst og prøvende på spørgsmålene. Alt ser fint ud, men Cille glemmer at spise ordentligt og tager heller ikke de nødvendige kosttilskud og vitaminer, som hun og barnet har brug for.

Hjemme igen glemmer Tobias at spørge til scanningen i sin begejstring for sin veloverståede casting og turen til hovedstaden, men Cille er igen både tilgivende og sød, da hun viser billedet af deres baby, der viser sig at være en lille dreng. Noget er dog ikke, som det skal være, for endnu en gang kaldes Cille og Tobias til møde i kommunen, der har modtaget en anonym underretning om, at alt ikke er, som det skal være i deres hjem. Socialrådgiveren forklarer dem, at hun er nødt til at stille dem en række spørgsmål, og mens optimisten forsvinder fra deres øjne, fortæller Cille, at hun er på sygedagpenge, men gerne vil ”på noget uddannelse” efter barslen og gerne vil arbejde med mennesker.

Hun giver heller ikke meget for Tobias’ skuespillerplaner, og da hun spørger til hans forhold til alkohol og stoffer svarer han vævende og upræcist. Tobias mener selv, at han ikke drikker mere end ”alle folk gør”, og at han ikke har rørt stoffer i to-tre år, men da socialrådgiveren har fået aktindsigt i de journaler, som er blevet ført på Tobias og Cille i årevis, viser sandheden sig at være end anden. De bliver også

spurgt ind til forholdet til deres familier, og Cille er hurtig til at fortælle, at hun ikke længere ser dem længere.

Kasper Rune går ikke i detaljer med det svigt, der åbenlys er fundet sted i Cilles barndom, men da parret senere er til tvungen samtale hos en psykolog, står det klart, at ingen af dem har gode minder med deres forældre, og ingen af dem kan svare tilfredsstillende på, hvad det vil sige at være en familie. ”Det finder vi vel bare ud af,” siger Tobias, men det er ikke nok.

Den forældrekompetenceundersøgelse, som skal konkludere om Cille og Tobias er egnede som forældre, falder ikke ud til deres fordel. Drømmene – også drømmen om at få en stor rolle i en tv-serie – bliver slukket, og da filmen slutter er fremtiden meget uvis for de to og deres lille søn.

- Handlingen i ’Idioten’ er karakteriseret af mange små historier, der knytter sig til den overordnede fortælling om Cille og Tobias. Beskriv hvordan handlingen forløber. Hvad er eksempelvis sammenhængen mellem filmens indledende velsignelsesscene og den afsluttende, hvor Cille og Tobias sidder alene uden deres barn?
- Lav en personkarakteristik af Cille og Tobias. Hvad får vi at vide om de to hovedpersoner, og hvordan får vi det at vide? Hvad kendetegner dem, hvordan ser de ud (hår, make-up, tøj, osv.) og hvordan taler de (og hvad taler de om)?
- Vi befinder os ofte i Cille og Tobias’ hjem, der i filmen står som en repræsentant for det miljø, ’Idioten’ udspiller sig i. Lav en karakteristik af hjemmet og beskriv filmens miljø, og kig blandt andet på, hvordan parrets nære miljø står i kontrast til de officielle miljøer som systemet repræsenterer.
- Sproget er et af de steder, hvor Tobias’ og Cilles sociale tilhørsforhold kommer tydeligt frem. ”Fuck, hvor nice” lyder det igen og igen, og Anders siger ”Hold nu kæft, din fede ko!” til sin mor. Diskuter hvordan sproget er med til at tegne miljøet og personerne.
- Mens Cille er helt overladt til sig selv og kun har Tobias, så har Tobias lidt flere sociale relationer. Ud over sine venner og sin bror, så møder vi også både Tobias’ mor og far. Hvordan er hans forhold til dem, og hvordan kan det have været med til at påvirke ham som voksen?
- I fiktionen arbejder man tit med helte og skurke eller protagonister og antagonister. Der er karakterer, man får sympati for, og så er karakterer, man ikke kan udstå. Og nogle gange bruger instruktøren greb, så det er vanskeligt at finde ud af, hvad man skal føle som publikum. For hvordan forholder det sig med vores forhold til Cille og Tobias? Opfører de sig, så vi kan forstå dem, og får vi medfølelse og sympati med dem? Find konkrete scener, hvor der opstår forståelse med hovedpersonerne og scener, hvor der ikke gør? Gør det det vanskeligt eller mere realistisk, at filmens karakterer ikke er entydigt gode eller onde?
- På samme måde kan man diskutere, hvordan myndighederne fremstilles? På den ene side virker de venlige, men på den anden er der også noget sterilt og anonymt over systemets indtræden i Tobias og Cilles liv. Diskuter, hvordan I oplever fremstillingen.

Klassesamfundet og den sociale arv

Som fortælling tematiserer ’Idioten’ den faktuelle kendsgerning, at det selv i et velfærdssamfund som det danske kan være uhyre vanskeligt at bryde ud af sin socialklasse og kappe båndene til sin sociale arv. Mens vi fodres ved historier om, at enhver er ansvarlig for sin egen lykke, og at man kan, hvis man vil, så viser undersøgelser gang på gang, at det er langt sværere for børn, der starter deres liv på samfundets bund at komme væk og nå toppen.

- Hvad taler vi om, når vi taler om et klassesamfund? Hvordan kommer over-, middel- og underklassen til udtryk i nutidens danske samfund, og hvordan tematiseres kategorierne i en film som 'Idioten'?
- Hvordan defineres 'den sociale arv'? På hvilken måde er henholdsvis Cille og Tobias mærket af deres?
- Til de forskellige sociale klasser hører forskellige normer, men Cille og Tobias mangler blik for, at deres opfattelse af, hvad der er normalt, ikke nødvendigvis harmonerer med flertallets. Så når Tobias siger, at han og Cille har et "helt normalt hjem", og at han drikker sådan som "alle folk gør", så afslører han, at hans sammenligningsgrundlag er uden for den generelle norm – den norm som systemet repræsenterer. Alle Tobias og Cilles erfaringer ligger inden for deres egen del af samfundet, som med den herskende norms blik er forkert. Hvordan kommer det til udtryk i filmen?

Udkantsæstetik

Indledningsvis i dette undervisningsmateriale blev det beskrevet, at Kasper Rune arbejder med improvisation i skuespillet. Det er bare en af de måder, hvor 'Idioten' har en tydelig retning. En anden er måden hvorpå, filmen er filmet på. For selvom vi ofte kommer helt tæt på Tobias og Cille, så er det bemærkelsesværdigt, hvor mange af filmens scener, der er filmet på afstand med et næsten statisk

kamera. Vi ser indrammende indgangspartier, forladte fodboldbaner og lukkede butikker. Også castingscenen og Tobias og Cilles bryllup er filmet som om der var tale om et stykke af virkeligheden, hvor kameraet bare var en tilfældig forbipasserende, der standser op for at iagttage.

- Hvad gør denne særegne æstetik for vores oplevelse af filmen?